

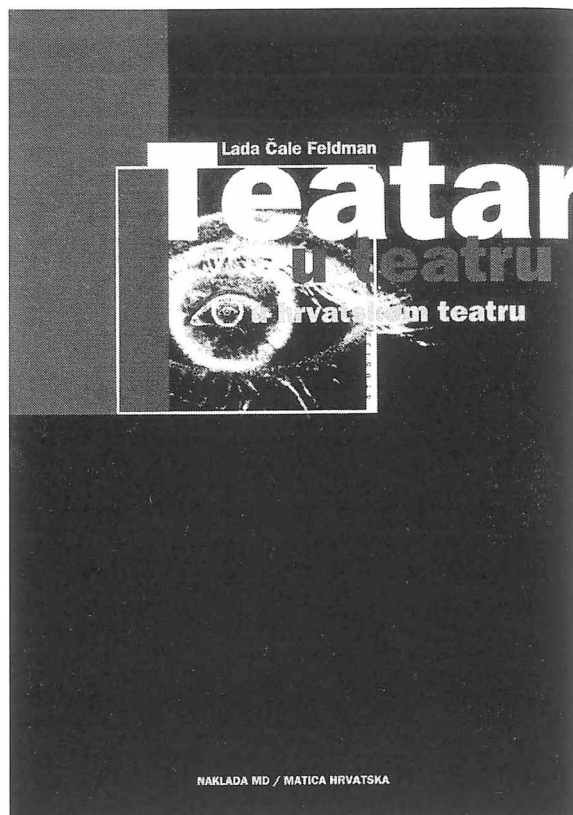
Branko Hećimović

VRIJEDNA PRINOVA HRVATSKOJ TEATROLOŠKOJ LITERATURI

Lada Čale-Feldman
TEATAR U TEATRU U HRVATSKOM TEATRU
Naklada MD/Matica hrvatska, Zagreb 1997.

Knjiga Lade Čale-Feldman *Teatar u teatru u hrvatskom teatru*, Naklada MD/ Matica hrvatska, Zagreb 1997., autorice već dobro znane monografije *Brešanov teatar*, HDKKT, Zagreb 1989., i brojnih teatroloških rasprava, djelomice je prerađena verzija njezine doktorske disertacije *Teatar u teatru u hrvatskoj dramskoj književnosti - folklorna i umjetnička ishodišta*, izrađene u sklopu znanstvenog projekta Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, te je plod njezina višegodišnjeg bavljenja teatrološkim analizama dramskog teksta prema načelima semiotičke dramaturške literature, kao i rezultat proučavanja folklorističkih teorija i antropologije, posebice iskazanog u zanimanju za hrvatsku etno-teatrologiju i kazališnu antropologiju.

Modus teatar u teatru, fenomenološki opstojan kao i kazalište samo, Lada Čale-Feldman naziva odmetnutim djetetom "aristotelovske dramatičke" i iluzionističkog kazališta, te ga određuje kao izraz *dostignute svijesti kazališta o sebi samom*, koji nastaje kao posebna figura, podvrsta autoreferencijalnosti, *tek kada publika prestaje biti aktivnim sudionikom i gotovo ravnopravnim likom predstave, kakvim je bila pri izvedbama srednjovjekovnih mirakula, misterija i moraliteta, prilikom kojih joj se glumac izravno obraćao kao Čovječanstvu koje valja stvarno opomenuti*. Takvo određenje kojim naznačuje i ishodišno vrijeme dramskih tekstova u kojima je primijenjena figura teatra u teatru, a to su renesansa i Shakespeareovo doba, omogućava Ladi Čale-Feldman da teatar u teatru predoči i kao *plod kritičkoteorijske svijesti samih praktičara dramske i predstavljачke umjetnosti* i da ga sustavno razmatra naspram povijesnim poetikama, te definira prema specifičnosti dra-

maturškog postupka i fikcionalnom statusu umetnute predstave.

Svoju tipologiju teatra u teatru kao metateatarskog, oprimiranu argumentacijskim analitičkim uključivanjem niza djela iz svjetske dramske književnosti, Lada Čale-Feldman razvija zatim uspostavljajući dvije grupe kriterija. Prvu, koja polazi od tekstualnih indicija o dramaturškoj artikulaciji ključnog odnosa: izvođač - umetnuta predstava - gledatelj, te kvantitativnih i kvalitativnih odnosa umet(a)ka i okvira, i drugu, koja očituje metakomunikaciju teatra u teatru ostvarenu dramsko/kazališnom autotematizacijom te autoreferencijalnošću i autorefleksivnošću. Kazališnu metakomunikaciju teatra u teatru autorica nadalje iskazuje i analizira četverodijelno: kao ekspresivnu funkciju glumca/priopćavatelja i metajezičnu, priopćajnu, te kao apelativnu usmjerenu publici/priatelj i ontološku, koja fokusira odnos života/svijeta i kazališta.

Ostvarivši teorijske preduvjete potkrijepljene primjerima iz svjetske dramske književnosti Lada

Čale-Feldman u nastavku knjige prelazi na sintetsko razmatranje o umetnutim predstavama hrvatske dramatičke, a potom na teorijsko raščlanjivanje folklornog predstavljanja kao dramaturškog ishodišta. Govoreći o svadbi u svadbi, te putu od rituala do kazališta i kazališnom u pokladama i pokladama u drami, ona svoje razlaganje osmišljava teatrološkim analizama selekcioniranih hrvatskih dramskih djela, te utvrđuje Marina Držića kao začetnika teatra u teatru u našoj nacionalnoj književnosti i doseže do revidirane pristupne razine Držićevim djelima (*Venera i Adon*, *Tirena i Novela od Stanca*).

Doba teatra u teatru u hrvatskoj dramskoj književnosti, međutim, doba je hrvatske moderne, modernizma i postmodernizma, kojem autorica posvećuje i glavnu pozornost, nerijetko problematizirajući i kritički komentirajući u svojim teatrološkim analizama dramskih tekstova Vojnovića, Begovića, Krleže, Strozija, Šopa, Marinkovića, Matkovića, Ivšića i Hadžića, ali i Kušana, Brešana, Paljetka, Pavličića, Bakmaza, Jelačića Bužimskog, Šnajdera i Gavrana, i metode i stajališta svojih prethodnika.

Maksimalno uzimajući u obzir specifične značajke teatra u teatru u hrvatskom teatru Lada Čale-Feldman posve opravdano izdvaja i sažima u zasebne cjeline, problemske objekte njezinih analiza, bitne teme i postupke, autometatekstualnost i tematiziranje kazališnog pokusa, kao i odnos glumca i njegova dvojnika, te kazališta i novih medija, kao što isto tako utemeljeno progovara na primjeru hrvatskoga teatra u teatru i o kazalištu u ideološkoj stezi, te o citatnosti i intertekstualnosti na primjeru umetnutih klasičnih djela, a i mitskih i povijesnih predložaka.

Suglasno s već izrečenim mišljenjima, da je knjiga *Teatar u teatru u hrvatskom teatru* Lade Čale-Feldman prvi znanstveni rad takve vrste u nas, da je odlikuju vrsno poznavanje svjetske i hrvatske teatrološke literature, kao i široka primjena autoričinih metodoloških spoznaja te nove, korigirane teatrološke analize hrvatskih dramskih tekstova, valja zaključiti da je riječ o knjizi, koja unatoč mjestimičnoj hermetičnosti i zamornosti autoričina izraza, predstavlja vrijednu prilogu hrvatskoj teatrološkoj literaturi i označava njezin pomak.